

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий Юридичний інститут

кафедра політики у сфері боротьби
зі злочинністю та кримінального права

Медицький І.Б.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ”**
для студентів денної форми навчання першого курсу
(ОР “Магістр”)

Галузь знань **08 “Право”**
Спеціальність **081 “Право”**

м. Івано-Франківськ, 2023

Схвалено на засіданні кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 28 серпня 2023 року)

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №__ від _____ 2023 року)

Рецензенти:

Микитин Юрій Іванович

Директор навчально-наукового
Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника, Заслужений юрист України,
доцент кафедри політики у сфері боротьби зі
злочинністю та кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

Козич Ігор Васильович

Завідувач кафедри політики у сфері боротьби зі
злочинністю та кримінального права,
навчально-наукового Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
доктор юридичних наук, доцент

Медицький І.Б. Теоретичні та практичні проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень. Методичні вказівки для самостійної роботи (для студентів денної форми навчання першого курсу (ОР “Магістр”) / Ігор Богданович Медицький. Івано-Франківськ: навчально-науковий Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. 27 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для самостійної роботи з нормативної навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень», підготовки до здачі іспиту. У методичних вказівках викладені: програма курсу, теми, які виносяться на самостійне вивчення студентів і будуть включені в питання поточного та підсумкового контролю. Поданий перелік літератури та нормативно-правових актів.

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

З М І С Т

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	
Тема № 1	9
Тема № 2	11
Тема № 3	12
Тема № 4	13
Тема № 5	14
Тема № 6	15
Тема № 7	18
Тема № 8	20
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	22

В С Т У П

Існуючий стан законодавства, правотворчої та правозастосовної діяльності засвідчує ту обставину, що у сфері реалізації положень кримінального закону з боку уповноважених суб'єктів нерідко допускається неоднозначне його застосування, діаметрально протилежна оцінка існуючих обставин і, в кінцевому результаті, - помилки при кваліфікації кримінальних правопорушень, невідповідність прийнятих рішень вчиненому і т.д. Проблема не тільки у ступені підготовки працівників правоохоронних органів, адже і теорія не завжди здатна запропонувати практиці чіткі й однозначні рекомендації щодо кваліфікації передбачених кримінальним законом діянь. Прямим наслідком відсутності належних теоретичних основ є те, що чинне законодавство, по суті, не містить положень, які б регламентували порядок застосування кримінально-правових норм, у тому числі і питання кваліфікації. Правила кваліфікації на сьогодні не закріплені у законі, існують здебільшого у вигляді звичаїв, що побутують серед практичних працівників та теоретичних положень. Частина із них відображена в постановах Пленуму Верховного Суду України з питань застосування норм про відповідальність за окремі види кримінальних правопорушень. Це ускладнює як застосування закону, так і вивчення відповідних питань студентами. Разом із тим, важливість згаданих положень обумовлює те, що навчальними планами підготовки висококваліфікованих юристів передбачено вивчення положень, які стосуються кримінально-правової кваліфікації, адже вони входять до системи підготовки майбутніх працівників органів кримінальної юстиції.

Самостійна робота є основним способом оволодіння матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час, але її зміст визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбаченими для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій, робочі зошити. Для самостійної роботи студентів також рекомендується відповідна наукова, спеціальна, періодична література. Самостійна робота може виконуватися у бібліотеці, навчально-методичних кабінетах, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочою програмою для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль разом із навчальним матеріалом, який відпрацьовувався під час проведення навчальних занять.

На самостійну роботу студентам виділяється значна частина часу, відведеного на вивчення навчальної дисципліни. Якість засвоєння матеріалу залежить від розвинутих навичок пошуку та опрацювання отриманої інформації, поглиблення та уточнення знань, отриманих раніше. Зміст самостійної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Формами самостійної роботи можуть виступати наступні:

- доопрацювання отриманого лекційного матеріалу;
- виконання домашніх завдань;
- робота у інформаційних мережах, спрямована на поглиблене вивчення додаткових питань по відповідній темі; опрацювання додаткової літератури;
- підготовка до виступу на семінарських заняттях та підготовка до практичних (лабораторних) занять;
- складання конспектів тем, що виносяться на самостійне опрацювання студентами.

До самостійної роботи можуть відноситися індивідуальні завдання:

- підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми;
- написання тез наукових доповідей;
- анотація прочитаної додаткової літератури із курсу;
- складання бібліографії за відповідної тематикою;
- складання і розв'язування практичних завдань.

У результаті самостійної роботи студент повинен більш чітко:

знати:

- поняття, структуру та значення кримінально-правової кваліфікації кримінальних правопорушень;

- підстави та принципи кримінально-правової кваліфікації кримінальних правопорушень;

- правила кваліфікації з урахуванням стадій кримінальної протиправної поведінки;
- правила кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених за співучасті;
- правила кваліфікації множинності кримінальних правопорушень;
- правила кваліфікації при конкуренції і колізії кримінально-правових норм;
- особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти особи (її життя та здоров'я, волі, честі та гідності, статевої свободи та недоторканості);
- особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності;
- особливості кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення
- вимоги – Конституції України; законів і підзаконних нормативних актів; постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах, матеріалів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та узагальнення судової практики з відповідних категорій справ.

вміти:

- кваліфікувати кримінальні правопорушення із урахуванням вчиненого та теоретичних положень кримінально-правової кваліфікації;
- здійснювати кримінально-правовий аналіз об'єктивних та суб'єктивних ознак кримінальних правопорушень;
- здійснювати розмежування кримінальних правопорушень у процесі кримінально-правової кваліфікації, відмежування їх від інших правопорушень;
- навчитись долати конкуренцію та колізію правових норм в ході кримінально-правової кваліфікації
- уникати та усувати помилки у процесі кримінально-правової кваліфікації кримінальних правопорушень;
- обґрунтовувати та обстоювати правильність прийнятого рішення по конкретній практичній ситуації.

ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Кваліфікація кримінальних правопорушень із урахуванням інститутів Загальної частини кримінального права України

Тема 1. Концептуальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень

Поняття кваліфікації кримінальних правопорушень. Соціально-правове значення кваліфікації кримінальних правопорушень.

Поняття і види підстав кваліфікації кримінальних правопорушень. Фактична і юридична (нормативна) підстави кваліфікації кримінальних правопорушень. Основні і додаткові підстави кваліфікації кримінальних правопорушень.

Види кваліфікації кримінальних правопорушень. Критерії поділу кваліфікації на окремі види.

Стадії кваліфікації кримінальних правопорушень. Принципи кваліфікації кримінальних правопорушень.

Тема 2. Кваліфікація кримінальних правопорушень з урахуванням стадій кримінальної протиправної поведінки

Загальні засади кваліфікації діянь за наявності попередньої злочинної діяльності.

Кваліфікація готування до кримінального правопорушення. Поняття готування до кримінального правопорушення та його ознаки. Загальні правила кваліфікації готування до кримінального правопорушення.

Кваліфікація замаху на кримінальне правопорушення. Поняття замаху на кримінальне правопорушення та його ознаки. Кримінальні правопорушення, при вчиненні яких замах неможливий. Загальні правила кваліфікації замаху на кримінальне правопорушення. Види замаху і їх врахування при кваліфікації.

Кваліфікація закінченого кримінального правопорушення. Види стадій вчинення кримінального правопорушення, які враховуються при кваліфікації. Поняття закінченого кримінального правопорушення, момент закінчення окремих видів кримінального правопорушень.

Кваліфікація у зв'язку з добровільною відмовою від вчинення кримінального правопорушення. Питання кваліфікації, які вирішуються у зв'язку із добровільною відмовою від вчинення кримінального правопорушення. Умови правомірності добровільної відмови. Добровільна відмова і суміжні кримінально-правові інститути.

Тема 3. Кваліфікація кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті

Загальні положення кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті. Ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні. Кримінальні правопорушення, при вчиненні яких співучасть неможлива. Формула кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті.

Кваліфікація співучасті з врахуванням виду співучасника. Поняття виду співучасника. Класифікація видів співучасників. Кваліфікація посягання виконавця/співвиконавця. Кваліфікація дій організатора, пособника, підбурювача.

Кваліфікація співучасті з урахуванням її форми. Поняття форми співучасті. Класифікація форм співучасті та її значення для кваліфікації.

Кваліфікація співучасті у кримінальних правопорушеннях із спеціальним суб'єктом.

Кваліфікація причетності до кримінального правопорушення. Форми причетності та їх кваліфікація.

Тема 4. Кваліфікація множинності кримінальних правопорушень

Загальна характеристика множинності кримінальних правопорушень. Відмінність триваючих, продовжуваних і складених кримінальних правопорушень від множинності кримінальних правопорушень.

Кваліфікація повторності кримінальних правопорушень. Види та ознаки повторності. Кваліфікація окремих видів повторності кримінальних правопорушень.

Кваліфікація сукупності кримінальних правопорушень. Види сукупності кримінальних правопорушень (ідеальна та реальна).

Кваліфікація рецидиву кримінальних правопорушень. Види рецидиву. Кваліфікація спеціального рецидиву кримінальних правопорушень. Кваліфікація пенітенціарного рецидиву кримінальних правопорушень.

Тема 5. Конкуренція і колізія норм у ході кримінально-правової кваліфікації

Поняття колізії та конкуренції в кримінальному праві.

Види колізій в кримінальному праві та їх подолання. Колізії між положеннями Конституції України та статтями КК України. Колізії між положеннями міжнародних договорів України та статтями КК України. Колізії між статтями Загальної та Особливої частин КК.

Види конкуренції в кримінальному праві та способи її вирішення. Кваліфікація кримінального правопорушення при конкуренції загальної та спеціальної норм. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кількох спеціальних норм. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції частини і цілого.

Змістовий модуль 2. Кваліфікація кримінальних правопорушень із урахуванням положень Особливої частини кримінального права України

Тема 6. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти особи

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи. Правові позиції ЄСПЛ у частині гарантій права на життя, заборону катування, права на свободу та особисту недоторканість (Європейська конвенція з прав людини).

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя особи. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти здоров'я особи. Кваліфікація тілесних ушкоджень. Кваліфікація кримінальних правопорушень, що ставлять у небезпеку життя та здоров'я особи. Кваліфікація кримінальних правопорушень у медичній сфері.

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. Кваліфікація насильницьких статевих кримінальних правопорушень. Кваліфікація ненасильницьких статевих кримінальних правопорушень.

Тема 7. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності

Загальні питання кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності.

Особливості розуміння майна та власності як предметів кримінальних правопорушень, у практиці ЄСПЛ (криптовалюта, твори, ідеї, «віртуальна особистість»).

Кваліфікація корисливих кримінальних правопорушень, пов'язаних із оберненням чужого майна на користь винного чи інших осіб. Кваліфікація корисливих кримінальних правопорушень, не пов'язаних із оберненням чужого майна на користь винного чи інших осіб. Кваліфікація некорисливих кримінальних правопорушень. Кваліфікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із самовільним зайняттям земельної ділянки та самовільним будівництвом.

Тема 8. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення

Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

Правові позиції ЄСПЛ з приводу кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Кваліфікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Кваліфікація кримінальних правопорушень, пов'язаних з викраденням та незаконним заволодінням наркотичними засобами, психотропними речовинами, їх аналогами або прекурсорами або обладнанням, призначеним для їх виготовлення. Кваліфікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним вживанням наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, а також одурманюючих засобів. Кваліфікація інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема. Концептуальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про зміст та об'єм, ознаки кримінально-правової кваліфікації; розуміти коло питань матеріального кримінального права, вирішення яких обумовлене правильною кваліфікацією, процесуальне, криміналістичне та кримінологічне значення правильної кваліфікації; розрізняти фактичну та юридичну (нормативну), основні і додаткові підстави кримінально-правової кваліфікації; розуміти сутнісне значення принципів кримінально-правової кваліфікації.

Питання для обговорення:

1. Поняття кваліфікації кримінальних правопорушень. Соціально-правове значення кваліфікації кримінальних правопорушень.
2. Поняття і види підстав кваліфікації кримінальних правопорушень. Фактична і юридична (нормативна) підстави кваліфікації кримінальних правопорушень. Основні і додаткові підстави кваліфікації кримінальних правопорушень.
3. Види кваліфікації кримінальних правопорушень. Критерії поділу кваліфікації на окремі види.
4. Стадії кваліфікації кримінальних правопорушень.
5. Принципи кваліфікації кримінальних правопорушень.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Додаткові підстави кримінально-правової кваліфікації: види та характеристика», «Роль прецеденту при застосуванні кримінально-правових норм», «Суб'єкти офіційної (легальної) кваліфікації за українським законодавством», «Заборона подвійного інкримінування як один із основоположних принципів кримінально-правової кваліфікації».

Контрольні питання:

1. Які органи вправі давати вказівки з приводу кримінально-правової кваліфікації? (випишіть відповідні статті КПК).
2. В яких процесуальних документах закріплюються результати кримінально-правової кваліфікації? (випишіть відповідні статті КПК).
3. Який порядок зміни кримінально-правової кваліфікації, як він регламентований в КПК України (випишіть відповідні статті КПК)?
4. Складіть список діючих постанов Пленуму Верховного Суду України, в яких роз'яснюються питання, пов'язані з кваліфікацією кримінальних правопорушень. Укажіть, які саме питання кваліфікації там роз'яснені (у вигляді таблиці):

Назва постанови, дата прийняття	Де опублікована постанова	Питання кваліфікації, які роз'яснені та пункт	Примітки

Тести для самоконтролю.

1. Кваліфікація кримінального правопорушення це:
  - а) застосування кримінально-правової норми;
  - б) встановлення і юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння і ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого кримінально-правовою нормою;
  - в) винесення обвинувального вироку і реалізація покарання у відповідній установі.
2. Де вказаний суб'єкт неофіційної кримінально-правової кваліфікації?

- а) слідчий;
- б) особа, яка провадить дізнання;
- в) адвокат;
- г) прокурор;
- д) суддя.

3. Чи допускається аналогія при застосуванні кримінально-правових норм?

- а) аналогія при застосуванні кримінально-правових норм не допускається;
- б) кримінально-правові норми можуть застосовуватися за аналогією без будь-яких обмежень;
- в) аналогія допускається при застосуванні норм Загальної частини і не може мати місце при застосуванні норм Особливої частини;
- г) аналогія не допускається при застосуванні норм Загальної частини і може мати місце при застосуванні норм Особливої частини;
- д) кримінально-правові норми можуть застосовуватися за аналогією лише при наявності прогалин у законодавстві.

4. Що є нормативною підставою кваліфікації кримінальних правопорушень?

- а) статті лише Особливої частини КК України;
- б) норма кримінального закону, яка передбачає вчинене посягання як злочин;
- в) вчинене суспільно-небезпечне діяння;
- г) діяльність органів досудового розслідування;
- д) внутрішнє переконання особи, яка проводить кваліфікацію посягання.

5. Що таке формула кваліфікації?

- а) стаття Особливої частини КК України, яка підлягає застосуванню;
- б) правила, за якими потрібно притягати особу до кримінальної відповідальності;
- в) сукупність цифрових і буквених позначень, які містять вказівку на кримінально-правові норми, що підлягають застосуванню.

6. Що є фактичною підставою кваліфікації кримінальних правопорушень?

- а) кримінально-правова норма;
- б) інформація про діяння здобута законним шляхом;
- в) стаття Особливої частини кримінального законодавства країни;
- г) діяльність органів досудового розслідування;
- д) покарання, яке передбачене за діяння, що підлягає кваліфікації.

7. Що є об'єктом кваліфікації?

- а) кримінально-правова норма;
- б) особа, яка вчинила злочин;
- в) суб'єктивна сторона посягання, яке підлягає кримінально-правовій оцінці;
- г) вчинене діяння, яке підлягає кримінально-правовій оцінці;
- д) норми Особливої частини кримінального законодавства України.

8. Що є фактичною підставою для зміни кваліфікації?

- а) встановлення нових фактичних обставин справи, які є ознаками складу кримінального правопорушення;
- б) встановлення фактів зловживань з боку слідчого;
- в) зміна кримінального закону;
- г) персональні зміни офіційних суб'єктів кваліфікації;
- д) виявлення нових учасників кримінального процесу;
- е) видання акта амністії, який передбачає звільнення від кримінальної відповідальності певних категорій осіб;
- є) визнання недоведеними тих фактичних обставин справи, які раніше вважалися встановленими.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №2

Тема. Кваліфікація кримінальних правопорушень з урахуванням стадій кримінальної протиправної поведінки

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про загальні засади кваліфікації діянь за наявності попередньої злочинної діяльності; ознаки готування до кримінального правопорушення, уміти відмежовувати готування до кримінального правопорушення від виявлення наміру до його вчинення; розуміти характерні особливості стадії замаху на кримінальне правопорушення, володіти інформацією про кримінальні правопорушення, вчинення яких не передбачає цієї стадії; вміти вирішувати питання кримінально-правової кваліфікації у зв'язку з добровільною відмовою від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Питання для обговорення:

1. Кваліфікація закінченого кримінального правопорушення.
2. Загальні правила щодо розуміння закінченого кримінального правопорушення.
3. Моменти закінчення кримінальних правопорушень із матеріальним, формальним та усіченим складами.
4. Загальні та видові правила кваліфікації готування до кримінального правопорушення.
5. Загальні та видові правила кваліфікації замаху на злочин.
6. Кваліфікація у зв'язку з добровільною відмовою від вчинення кримінального правопорушення.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Умови правомірності добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця: проблемні питання теорії і практики»

Контрольні питання:

1. Поняття закінченого кримінального правопорушення.
2. Вимоги, які ставляться до кваліфікації попередньої злочинної діяльності.
3. Момент закінчення триваючого, продовжуваного, складеного кримінального правопорушення.
4. Кваліфікація окремих видів замаху на кримінальне правопорушення.
5. Суб'єктивна сторона і кваліфікація попередньої злочинної діяльності.
6. Випишіть номери статей Особливої частини КК, в яких передбачені відповідні кримінальні правопорушення (по 2-3 приклади кожного виду). Вкажіть момент закінчення кожного такого кримінального правопорушення:
  - а) з матеріальним складом, де є один суспільно небезпечний наслідок;
  - б) з матеріальним складом, де є кілька альтернативних суспільно-небезпечних наслідків;
  - в) з матеріальним складом, де є кілька обов'язкових наслідків;
  - г) з формальним складом, де є одне суспільно небезпечне діяння;
  - д) з формальним складом, де є кілька альтернативних суспільно-небезпечних діянь;
  - е) з формальним складом, де є кілька обов'язкових суспільно-небезпечних діянь;
  - є) з "усіченим" складом;
  - ж) продовжувані;
  - з) триваючі;
  - і) "складені".
7. Сформулюйте і запишіть приклади замаху на кримінальне правопорушення:
  - а) закінченого; б) незакінченого.
8. Сформулюйте і запишіть по 2-3 приклади наступних закінчених кримінальних правопорушень: а) продовжуваного; б) триваючого; в) з двома обов'язковими наслідками; г) з усіченим складом.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №3

Тема. Кваліфікація кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про інститут співучасті у кримінальному праві та загальні правила кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті; вирізняти випадки, за яких співучасть у кримінальному правопорушенні є неможливою; пам'ятати класифікацію видів співучасників; розуміти алгоритм кваліфікації дій організатора, підбурювача, посібника кримінального правопорушення і нормативний результат її закріплення; відокремлювати спеціальні випадки кваліфікації співучасті: у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом, при залученні до участі у вчиненні кримінального правопорушення осіб, які не притягуються до кримінальної відповідальності; розрізняти форми співучасті та розуміти їх значення для кримінально-правової кваліфікації; здійснювати правильну кваліфікацію причетності до кримінального правопорушення.

Питання для обговорення:

1. Загальні положення кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті.
2. Кваліфікація дій виконавця/співвиконавця кримінального правопорушення.
3. Кваліфікація дій організатора кримінального правопорушення.
4. Кваліфікація дій посібника кримінального правопорушення.
5. Кваліфікація дій підбурювача до кримінального правопорушення.
6. Кваліфікація співучасті з урахуванням її форми.
7. Кваліфікація співучасті у кримінальних правопорушеннях із спеціальним суб'єктом.
8. Кваліфікація ексцесу співучасника.
9. Кваліфікація причетності до кримінального правопорушення.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Кваліфікація співучасті у кримінальних правопорушеннях із спеціальним суб'єктом», «Кваліфікація кримінальних правопорушень, вчинених в складі групи осіб, яка діє за попередньою змовою», «Кваліфікація кримінальних правопорушень, вчиненого в складі злочинної організації», «Кваліфікація невдалої співучасті та співучасті у незакінченому кримінальному правопорушенні», «Кваліфікація кримінальних правопорушень, вчинених в складі організованої групи».

Контрольні питання:

1. Розкрийте поняття та ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні.
2. Визначте кримінальні правопорушення, при вчиненні яких не може мати співучасть у злочині.
3. Кваліфікація опосередкованого підбурювання.
4. Кваліфікація при поєднанні у одній особі співучасників кількох видів.
5. Особливості кваліфікації при наявності ознак, що обтяжують або пом'якшують відповідальність певного співучасника.
6. Кваліфікація при участі у вчиненні кримінального правопорушення осіб, які не можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності.
7. Кваліфікація кримінального правопорушення, вчиненого за попередньою змовою групою осіб.
8. Кваліфікація кримінального правопорушення, вчиненого організованою групою.
9. Кваліфікація співучасті у незакінченому кримінальному правопорушенні.
10. Особливості кваліфікації співучасті у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом.
11. Випишіть номери статей Особливої частини КК України (по 2-3 приклади на кожний варіант), де як ознака основного або кваліфікованого складу кримінального правопорушення передбачено вчинення кримінального правопорушення: а) групою осіб;

б) групою осіб за попередньою змовою; в) організованою групою осіб; г) злочинною організацією.

12. З постанов Пленуму Верховного Суду України випишіть роз'яснення, які стосуються понять: а) групи осіб; б) організованої групи осіб; в) групи осіб, що діють за попередньою змовою.

13. Випишіть номери статей Особливої частини КК, в яких передбачені відповідні кримінальні правопорушення (по 2-3 приклади кожного виду). Вкажіть момент закінчення кожного такого кримінального правопорушення:

- а) з матеріальним складом, де є один суспільно небезпечний наслідок;
- б) з матеріальним складом, де є кілька альтернативних суспільно-небезпечних наслідків;
- в) з матеріальним складом, де є кілька обов'язкових наслідків;
- г) з формальним складом, де є одне суспільно небезпечне діяння;
- д) з формальним складом, де є кілька альтернативних суспільно-небезпечних діянь;
- е) з формальним складом, де є кілька обов'язкових суспільно-небезпечних діянь;
- є) з "усіченим" складом;
- ж) продовжувані;
- з) триваючі;
- і) "складені".

14. Сформулюйте і запишіть приклади замаху на кримінальне правопорушення: а) закінченого; б) незакінченого.

15. Визначте ознаки, якими, відповідно до КК України, має бути наділена злочинна організація кожного з видів, передбачених чинним законодавством та запишіть такі ознаки.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №4

Тема. Кваліфікація множинності кримінальних правопорушень

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про відмінність триваючих, продовжуваних і складених кримінальних правопорушень від множинності кримінальних правопорушень; розуміти ознаки множинності кримінальних правопорушень; бути обізнаними про правила кваліфікації продовжуваних кримінальних правопорушень; правила кваліфікації повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень.

Питання для обговорення:

1. Загальні положення кваліфікації множинності кримінальних правопорушень.
2. Кваліфікація сукупності кримінальних правопорушень. Поняття, ознаки і види сукупності кримінальних правопорушень.
3. Кваліфікація реальної та ідеальної сукупності кримінальних правопорушень.
4. Кваліфікація повторності кримінальних правопорушень. Поняття, ознаки і види повторності кримінальних правопорушень.
5. Преюдиція в КК України.
6. Кваліфікація рецидиву кримінальних правопорушень. Поняття, ознаки і види рецидиву кримінальних правопорушень.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Пенітенціарний рецидив та його кримінально-правове значення»

Контрольні питання:

1. Розкрийте поняття та види множинності кримінальних правопорушень.
2. Розкрийте поняття та види одиничних кримінальних правопорушень.
3. Особливості кваліфікації продовжуваного кримінального правопорушення.
4. Особливості кваліфікації сукупності кримінальних правопорушень.
5. особливості кваліфікації повторності кримінальних правопорушень.

6. Особливості кваліфікації рецидиву кримінальних правопорушень.
7. Вкажіть номери статей Особливої частини КК, в яких передбачене вчинення кримінального правопорушення (по 2-3 приклади кожного виду): а) повторно; б) особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею; в) за ознак пенітенціарного рецидиву.
8. Поясніть, в чому полягає невідповідність поняття повторності кримінальних правопорушень, наведеного в ч.1 ст.32 КК та сформульованого в примітці 1 до ст.185 КК. Запишіть приклади кількох статей Особливої частини КК, в яких повторність визначена відповідно до ч.1 ст.32 КК.
9. Сформулюйте приклад продовжуваного кримінального правопорушення, передбаченого кожною із наступних статей Особливої частини КК (ст.ст. 227, 229, 306 КК).
10. Випишіть роз'яснення щодо відповідальності за повторність кримінальних правопорушень, які наводяться в постановках Пленуму Верховного Суду України (у вигляді таблиці):

Назва кримінального правопорушення, питання повторності в якому роз'яснюються Верховним Судом України та стаття КК	Зміст роз'яснення	Де наведене відповідне роз'яснення

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №5

Тема. Конкуренція і колізія норм у ході кримінально-правової кваліфікації

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про причини виникнення та існування конкуренції кримінально-правових норм, її ознаки та види; розуміти критерії відмінності конкуренції норм від суміжних понять - колізії між нормами, сукупності кримінальних правопорушень, співвідношення суміжних складів кримінальних правопорушень, поглинання складів кримінальних правопорушень; розрізняти способи та засоби вирішення конкуренції кримінально-правових норм; пам'ятати правила кваліфікації: при конкуренції загальної і спеціальної норм, при конкуренції кількох спеціальних норм, при конкуренції частини і цілого.

Питання для обговорення:

1. Поняття конкуренції кримінально-правових норм та її види.
2. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції загальної та спеціальної норм.
3. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кількох спеціальних норм.
4. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції частини і цілого.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Поняття конкуренції кримінально-правових норм, її види та способи вирішення», «Кваліфікація при конкуренції загальної і спеціальної норм», «Кваліфікація при конкуренції кількох спеціальних норм», «Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції частини і цілого».

Контрольні питання:

1. Назвіть основні ознаки конкуренції статей кримінального закону.
2. Охарактеризуйте співвідношення колізії і конкуренції статей кримінального закону.
3. Перерахуйте шляхи подолання колізії статей кримінального закону.
4. Перерахуйте шляхи подолання конкуренції статей кримінального закону.
5. Назвіть найбільш поширені у кримінальному праві класифікаційні схеми конкуренції кримінально-правових норм.
6. Випишіть номери статей Особливої частини КК, в яких передбачені взаємопов'язані загальні і спеціальні норми, які передбачають відповідальність за а) умисне вбивство; б)

умисне знищення або пошкодження майна; в) зловживання владою або службовим становищем; г) отримання неправомірної вигоди.

7. Випишіть номери статей Особливої частини КК, в яких передбачені спеціальні норми, які конкурують між собою (по 3 приклади).

8. Випишіть номери статей Особливої частини КК, в яких передбачені взаємопов'язані норми, одні з яких передбачають «частину», а інші «ціле» посягання (на Ваш вибір, але крім норм, які передбачають основний і кваліфікований, особливо кваліфікований види одного кримінального правопорушення).

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №6

Тема. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти особи

Вивчаючи тему, студенти повинні: знати критерії, з якими пов'язується початок і закінчення життя людини; поняття і види тілесних ушкоджень, критерії, що беруться до уваги при визначенні їх ступеня тяжкості; володіти інформацією про інші злочини з цього Розділу: злочини проти здоров'я людини та злочини, що ставлять у небезпеку життя і здоров'я людини; знати ознаки незаконного позбавлення волі та викрадення людини, володіти інформацією про осіб, які не можуть бути суб'єктом незаконного позбавлення волі та викрадення людини; правильно тлумачити термін «заручник»; вірно оцінювати законність угод, об'єктом яких виступає людина; знати об'єктивно-суб'єктивні характеристики протиправних діянь, пов'язаних з експлуатацією дітей та незаконним помещенням до психіатричного закладу; знати, хто може виступати в якості потерпілих від цих кримінальних правопорушень, суб'єктами кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень даної групи; володіти інформацією про характеристики фізичного/психічного насильства, яке застосовується при скоєнні цих протиправних дій; ознаки, за допомогою яких з'ясовують питання про досягнення особою статевої зрілості, бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України і інші нормативно-правові акти, що стосуються цієї теми.

Питання для обговорення:

1. Поняття, кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.
2. Особливості кваліфікації вбивств: умисного, вчиненого за пом'якшуючих обставин, вчиненого з необережності.
3. Особливості кваліфікації тілесних ушкоджень.
4. Кримінальні правопорушення, що ставлять у небезпеку життя та здоров'я особи: поняття, види та особливості кваліфікації.
5. Кримінальні правопорушення у медичній сфері діяльності: поняття, види та особливості кваліфікації.
6. Поняття, кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.
7. Поняття, кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Тести для самоконтролю:

1. *Смерть потерпілого настала від ушкодження, одержаного при падінні від поштової, але винна особа не бажала і свідомо не припускала настання таких наслідків. Такі дії, залежно від змісту суб'єктивної сторони кримінального правопорушення можуть кваліфікуватись як:*

- А. вбивство через необережність або умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого;
- Б. умисне вбивство;
- В. необережне заподіяння тілесного ушкодження певного ступеня тяжкості та замах на умисне вбивство;
- Г. замах на умисне вбивство (з непрямым умислом).

2. При заподіянні смерті нападнику та вирішенні питання про наявність перевищення меж необхідної оборони (стаття 118 КК) слід враховувати:

А. відповідність або невідповідність зброях захисту і нападу; характер небезпеки, що загрожувала особі, яка захищалася; обставини, що могли вплинути; реальне співвідношення сил; інші обставини;

Б. наявність спеціальних видів необхідної оборони; співвідношення сил у момент небезпеки та її характер; поведінку нападника або нападників та її вплив на емоційний стан особи, що захищається;

В. сильне душевне хвилювання особи, яка захищається, що викликано поведінкою нападника; необхідність та достатність заходів, які вчиняє особа, яка захищається; тяжкість кримінального правопорушення, що вчиняє нападник або нападники; інші обставини;

Г. обстановку вчинення нападу на особу, яка захищається та відсутність іншого способу локалізації небезпеки.

3. Як слід кваліфікувати умисне вбивство працівника правоохоронного органу, у зв'язку із виконанням ним службового обов'язку, із використанням саморобного вибухового пристрою?

А. за ст.348 КК України (Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця);

Б. за п.8 ч.2 ст.115 КК України (Умисне вбивство особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку);

В. за п.5 ч.2 ст.115 КК України (Умисне вбивство, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб);

Г. за ст.348 КК України (Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця) та п.5 ч.2 ст.115 КК України (Умисне вбивство, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб).

4. Які положення, що стосуються ознак складу кримінального правопорушення «Залишення в небезпеці» є правильними:

А. суб'єкт «Залишення в небезпеці» як і «Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані» - загальний;

Б. залишення в небезпеці новонародженого його матір'ю, за її умисного відношення до настання наслідків у вигляді смерті потерпілого, становить кваліфікований склад кримінального правопорушення «Залишення в небезпеці» (ч.2 ст.135 КК);

В. настання смерті залишеного в небезпеці потерпілого потрібно кваліфікувати за сукупністю кримінальних правопорушень, як: «Залишення в небезпеці» за ч.1 ст.135 та «Вбивство через необережність» за ч. 1 ст.119;

Г. однією з ознак потерпілого у складі «Залишення в небезпеці» є те, що він перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлений можливості вжити заходів до самозбереження через хворобу.

5. Передача людини з використанням суб'єктом кримінального правопорушення обману, шантажу чи уразливого стану потерпілої особи як форма об'єктивної сторони торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо людини (стаття 149 КК) – це:

А. встановлення контролю поведінки потерпілої особи новим її володарем - кінцевий момент торгівлі людиною як закінчений злочин;

Б. незаконна угода щодо людини, вчинена шляхом обману, шантажу чи використанням уразливого стану такої особи. При цьому суб'єкт кримінального правопорушення виконує посередницькі дії;

В. дій, пов'язані із наданням потерпілого іншій особі (одержувачу) з використанням обману, шантажу або уразливого стану такої особи. При цьому суб'єкт кримінального правопорушення виконує посередницькі дії;

Г. заволодіння потерпілою особою, її супровід до нового володаря та надання її володарю чи іншій особі (одержувачу) з використанням обману, шантажу або уразливого стану такої особи.

6. Як кваліфікувати насильницьке задоволення статевої пристрасті і умисне вбивство потерпілої особи одразу після цього:

А. за п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України «Умисне вбивство» (поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом) і за ч. 1 ст. 152 КК України «Зґвалтування» (за ознакою неприродного способу);

Б. за п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України «Умисне вбивство» (поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом);

В. за ч. 3 ст. 153 КК України «Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом» (за ознакою особливо тяжких наслідків);

Г. жодна з наведених вище відповідей не є правильною.

7. Яке положення, що стосується складів кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, є правильним?

А. одним із способів примушування до вступу в статевий зв'язок, передбаченого ч. 2 ст. 154 КК, є погроза знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої (потерпілого) чи її (його) близьких родичів;

Б. особливо тяжким наслідком зґвалтування є умисне заподіяння смерті потерпілій особі;

В. кваліфікуюча ознака «насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом», як вчинення відповідних дій з малолітньою, ставиться у вину суб'єкту, незалежно від того, чи він знав, чи ні, що вчиняє статевий акт з малолітньою особою;

Г. вступ у статеві зносини з особою, що не досягла статевої зрілості та 14-річного віку, за видимої добровільності з її боку і яка, при цьому, не усвідомлювала характеру і значення дій, що з нею вчинялися, слід кваліфікувати як статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості.

Завдання:

1. Громов і Лукашів під час спільного вживання спиртних напоїв вирішили «заради жарту» скупати в річці свого начальника – п'яного Святченко та зіштовхнули того у річку. Не впоравшись з течією, Святченко став тонути, проте ні Громов, ні Лукашів, побачивши, що в річці сильна течія, не пришли йому на допомогу. Святченко потонув. Злякавшись відповідальності, вони виловили труп і закопали його. Оскільки по дорозі додому Громов став виказувати думку про доцільність з'явитися із зізнанням до органів міліції, двічі судимий за розбій Лукашів вирішив його позбавитися і ножем убив співучасника. Здійсніть кримінально-правову кваліфікацію.

2. Нечипорук, будучи знайомим із Міхновською та володіючи інформацією про те, що вона перебуває у скрутному фінансовому становищі, запропонував останній працевлаштування барменом або технічним персоналом у готелі у м. Москва (Російська Федерація). Міхновську насправді було введено у оману, оскільки її мали використовувати у наданні сексуальних послуг за гроші. Щоб поставити Міхновську у матеріальну залежність, спільник Нечипорука, Антонов, надав допомогу у оформленні та отриманні Міхновською паспорта громадянина України, сплативши грошові кошти за його виготовлення. Після проведення вербування Міхновської та отримавши від останньої згоду, Нечипорук та Антонов організували її виїзд (переміщення) з м. Мукачєво Закарпатської області до м. Москва Російської Федерації, після чого, в період з листопада 2010 року по березень 2011 року Міхновська надавала сексуальні послуги в м. Москва Російської Федерації за гроші. Здійсніть кримінально-правову кваліфікацію.

3. Коритник, перебуваючи у аптеці «Фармація», приставив до живота покупця Барсукової ножа і став вимагати, щоб фармацевт викликав працівників міліції. Коритник погрожував застосувати холодну зброю, якщо йому не буде надано наркотичний засіб «Перветин» або ацетильований опій. Потерпіла Барсукова знаходилася у приміщенні аптеки протягом 4-ьох годин, поки Коритнику не передали медичний шприц, наповнений фізрозчином, під видом наркотичного засобу. Фармацевт ввела Коритнику фізрозчин шляхом ін'єкції, що дало змогу Барсуковій схватися у службовому приміщенні аптеки. Після цього

Коритник був затриманий працівниками міліції. Здійснить кримінально-правову кваліфікацію.

4. Катеринчук, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, знаходився на зупинці громадського транспорту, розташованої по вул. Леніна с. Богданівка, Ніжинського району, Чернігівської області разом із неповнолітньою Л. Знаючи про її неповнолітній вік, маючи умисел на вступ у статеві зносини із нею, Катеринчук, шляхом переконань та доторкування до тіла, викликав у Л. бажання на вступ у статеві зносини, після чого, доводячи свій намір до кінця, за обопільною згодою вступив із нею у статеві зносини природним способом. Здійснить кримінально-правову кваліфікацію.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №7

Тема. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про способи і види заволодіння чужим майном; знати, що може виступати в якості предмета кримінальних правопорушень проти власності; з якого моменту протиправне вилучення чужого майна є закінченим кримінальним правопорушенням; що розуміється під житлом, іншим приміщенням чи сховищем; розмежовувати суміжні склади кримінальних правопорушень (наприклад, «Шахрайство» і «Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою», «Грабіж» і «Розбій»), бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України і інші нормативно-правові акти, що стосуються цієї теми.

Питання для обговорення:

1. Поняття, кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти власності.
2. Особливості кваліфікації корисливих кримінальних правопорушень проти власності, пов'язаних з оберненням чужого майна на користь винного чи інших осіб.
3. Особливості кваліфікації корисливих кримінальних правопорушень проти власності, не пов'язаних з оберненням чужого майна на користь винного чи інших осіб.
4. Особливості кваліфікації самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва.

Тести для самоконтролю:

1. Як слід кваліфікувати протиправну вимогу до потерпілої особи передати винному суб'єкту майно чи право на майно на підставі існуючого зобов'язання, яким вони не передбачені?

- А. як заволодіння майном шляхом обману чи зловживання довірою (ст.190 КК України);
- Б. як вимагання (ст.189 КК України);
- В. як примушування до виконання цивільно-правового зобов'язання (ст.355 КК України);
- Г. як протидія законній господарській діяльності (ст.206 КК України).

2. Під насильством, яке не є небезпечним для життя і здоров'я в момент заподіяння (ч.2 ст.186 КК України «Грабіж»), розуміють заподіяння:

- А. легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності;
- Б. легкого тілесного ушкодження, що не спричинило короточасного розладу здоров'я або незначної втрати працездатності;
- В. середньої тяжкості тілесного ушкодження;
- Г. тяжкого тілесного ушкодження.

3. До кваліфікуючих ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст.194 КК України «Умисне знищення або пошкодження майна», не належать:

- А. вчинення його шляхом підпалу;
- Б. вчинення його шляхом вибуху;
- В. заподіяння значної майнової шкоди;
- Г. вчинення його іншим загально-небезпечним способом.

Завдання:

1. Горлич, який був власником кафе «Смерічка», здійснив самовільне підключення до електромережі ПАТ «Прикарпаттяобленерго» та використовував належним чином не зареєстрований прилад обліку електроенергії. Цей факт було виявлено працівниками ПАТ «Прикарпаттяобленерго» «Івано-Франківського РЕМ» під час перевірки закладу. Протягом року Горличем було незаконно спожито 198897 кВт електроенергії, чим спричинено Івано-Франківському РЕМ ПАТ «Прикарпаттяобленерго» матеріальну шкоду на загальну суму 202 018 гривень. Здійсніть кримінально-правову кваліфікацію.

2. Теличко домовилася із Блохіним, що той, у одному з гаражів у районі автомобільної мийки «Алекс», проведе поточний ремонт її автомобіля марки «Мазда 3», а саме заміну заднього бампера. З цією метою вона передала йому гроші у сумі 1000 грн. та ключі від автомобіля. Однак протягом тривалого часу Блохін не ремонтував автомобіль, а використовував його у особистих цілях – їздив на ньому, зустрічався з друзями, забирав свою співмешканку з роботи і підвозив її додому. Автомобіль Блохін використовував без відома Теличко, а на її дзвінки відповідав, що ремонт триває, хоча сам навіть не знайшов гараж, де повинна була відбуватися сушка автомобіля після його покраски. 31.03.2010 р. Блохін, не впоравшись з керуванням, пошкодив вказаний автомобіль, чим спричинив Теличко матеріальну шкоду на суму 66 657 грн. Здійсніть кримінально-правову кваліфікацію.

3. Голова кооперативу «Юріївка» Клепач звернувся до Ялтинської селищної ради та отримав дозвіл на розробку проекту відводу земельної ділянки під розміщення човникових гаражів кооперативу «Юріївка». Отримавши вказане рішення ради, голова кооперативу прийняв заходи щодо зайняття земельної ділянки площею 0,1580 га, яка належить Ялтинській селищній раді. Не оформивши належним чином документацію на право користування цією ділянкою, Клепач повідомив членам кооперативу про отримане кооперативом право на землю та вказав їм місце для розташування човникових гаражів, надавши тим самим дозвіл на їх розміщення. При цьому він достовірно знав, що вказана земельна ділянка розташована у пляжній зоні прибережної захисної смуги, яка входить у зону санітарної охорони моря. У подальшому члени кооперативу встановили та побудували на вказаних місцях човникові гаражі. Здійсніть кримінально-правову кваліфікацію.

4. Носов, знаходячись у кафе «Райдуга», яке розташовано в парку імені Богдана Хмельницького в м. Кривому Розі, з планшетної сумки, яка знаходилась на стільці в приміщенні кафе, таємно викрав Samsung GT-P5100 TSA, що належав Рудницькому. Після чого, Носов з викраденим майном з місця скоєння кримінального правопорушення зник. В цей же день, Носов передав планшет раніше знайомому Кропельницькому, повідомивши при цьому, як він його здобув. Кропельницький відніс зазначений планшет до ломбарду «Скарбниця», за що отримав грошові кошти у сумі 1845 грн., які витратив на власні потреби. Здійсніть кримінально-правову кваліфікацію.

5. Знаючи про виділення централізованих кредитів на закупівлю сільгосптехніки та сільгосппродукції, Гручко, Паньків і Бунчук створили декілька фіктивних комерційних фірм нібито з цією метою. За допомоги підроблених документів, які обґрунтовували кредитний запит, вказані особи отримали протягом 5-ти місяців кредити за пільговими ставками, які призначалися для підприємств АПК. Гроші зараховувалися на розрахункові рахунки фірм, створених названими «підприємцями». Фактично ними ніякої діяльності із закупівлі техніки і продукції не проводилось. Кредити не були повернуті. Їх було витрачено на особисті потреби, придбання майна близьким родичам, а також особам, які сприяли в отриманні кредитів (автомобілів, квартир, меблів, інших цінних предметів). Сума заборгованості перед комерційними банками, які видали гроші із централізованих кредитів, склала: «Омега-банку» – 440 тис. грн.; «Бізнесбанку» – 1,5 млн. грн. Здійсніть кримінально-правову кваліфікацію.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №8

Тема. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення

Вивчаючи тему, студенти повинні: розуміти поняття «наркотичні засоби», «психотропні речовини», «їх аналоги», «прекурсори», знати, які із їх видів є найбільш поширеними на території України; в чому полягає суспільна небезпечність «наркоманії»; володіти інформацією про родовий об'єкт цих кримінальних правопорушень, їх класифікацію в залежності від безпосередніх об'єктів; вміти охарактеризувати об'єктивно-суб'єктивні елементи основних складів кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України і інші нормативно-правові акти, що стосуються цієї теми.

Питання для обговорення:

1. Поняття, кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

2. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, що посягають на встановлений порядок поведження із засобами або речовинами, що можуть викликати наркоманію.

3. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, що посягають на встановлений порядок поведження з предметами, які можуть бути сировиною або технологічними компонентами для виготовлення (вироблення наркотичних засобів).

4. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, що посягають на встановлений порядок, спрямований на перекриття шляхів поширення наркоманії.

5. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, що посягають на встановлений порядок, спрямований на створення умов для боротьби зі злочинністю, пов'язаною з наркотизмом.

6. Особливості кваліфікації інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

Тести для самоконтролю:

1. *До наркотичних засобів, які виступають предметом кримінальних правопорушень Розділу XIII КК, не відносяться:*

- А. героїн;
- Б. кокаїн;
- В. каннабіс;
- Г. ЛСД.

2. *До прекурсорів, які виступають предметом кримінальних правопорушень Розділу XIII КК, не відносяться:*

- А. етиловий ефір;
- Б. етиловий спирт;
- В. ацетон;
- Г. сірчана кислота.

3. *Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (ст.305 КК України) відрізняється від контрабанди (ст.201 КК України) за:*

- А. способом вчинення кримінального правопорушення;
- Б. об'єктом злочинного посягання;
- В. моментом закінчення злочинного посягання;
- Г. об'єктом і предметом кримінального правопорушення.

4. *Спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності, передбачений ст.307 КК України «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», пов'язаний із наступними діями:*

- А. коли особа добровільно здала вищезазначені предмети;
- Б. коли особа з'явилася із зізнанням;
- В. коли особа добровільно здала вищезазначені предмети і вказала джерело придбання вищезазначених предметів;
- Г. коли в діях особи не міститься склад іншого кримінального правопорушення, передбаченого нормами КК.

5. *Способами вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст.308 КК України «Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», не є наступні:*

- А. викрадення (крадіжка, грабіж);
- Б. привласнення;
- В. вимагання;
- Г. заволодіння шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

6. *За незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст.314 КК України) кримінальна відповідальність наступає з:*

- А. 14-річного віку;
- Б. 16-річного віку;
- В. 18-річного віку;
- Г. при вчиненні основного складу кримінального правопорушення – з 14-річного віку, кваліфікованого – по досягненню віку 16 років.

7. *Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст.319 КК України «Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин», характеризується:*

- А. виною у формі прямого умислу до діяння і необережною формою вини – до наслідків;
- Б. виною у формі необережності;
- В. виною у формі прямого умислу;
- Г. виною у формі прямого умислу, корисливим мотивом чи в інших особистих інтересах.

8. *Вкажіть, що належить до допінгу:*

- А. стимулятори;
- Б. анаболічні стероїди;
- В. допінг крові;
- Г. все відповіді є правильними.

9. *Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції (ч.1 ст.327 КК України) вважається закінченим з моменту:*

- А. заготівлі, перероблення з метою збуту або збуту радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції;
- Б. створення загрози загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків;
- В. заподіяння шкоди здоров'ю потерпілому;
- Г. створення загрози загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяння шкоди здоров'ю.

Завдання:

1. Кіндрат, знаходячись поряд торгівельно-розважального комплексу, придбав у Вариченка опій ацетильований, що містився в медичному шприці, ємністю 5 мл, заповнений до позначки 2 мл, який привіз до своєї квартири. Наступного дня, знаходячись у квартирі, Кіндрат, шляхом ін'єкції, вжив частину наркотичного засобу. Будучи у стані наркотичного сп'яніння, Кіндрат дав можливість Кропивіну та Чушкіну, які зайшли до нього у гості, у своїй квартирі вжити наркотичний засіб – опій ацетильований. Наркотик Кропивін та Чушкін принесли із собою. Здійсніть кримінально-правову кваліфікацію.

2. ПП «Колумбус» здійснювало діяльність у сфері ресторанного бізнесу, для чого орендувало нежитлове приміщення – комплекс-ресторан. Директор ПП Лазоркіна не вела

облік продовольчих товарів, не перевіряла наявність документів щодо їх якості та безпечності, не уклала договір із акредитованою лабораторією на проведення мікробіологічного контролю готових страв, що подавалися клієнтам у комплексі-ресторані. Крім того, вона прийняла роботу повара Хмельницького, у якого була відсутня медична книжка та який не пройшов медичного огляду і перевірки. 25 випускників вищого навчального закладу, які були присутні на банкеті з приводу завершення навчання, отруїлися. Як встановила СЕС, джерелом інфекційного захворювання був повар Хмельницький, факторами передачі виступали інфіковані страви, які були приготовлені з порушенням технологічного процесу і санітарних норм. Здійснить кримінально-правову кваліфікацію.

3. Дубневич повернувся додому з гостей із села. В цей час вдома був його брат та його знайомі – Перець та Колкін. В ході розмови з останніми він їм запропонував понюхати пари клею, на що хлопці погодилися. З цією метою він в поліетиленові пакети наляв із тюбика клей, що був у нього в наявності та роздав хлопцям, а один пакет залишив собі. Через деякий час після вдихання парів клею Перець та Колкін почали розкидати речі у його будинку, на його зауваження вони не реагували, а тому він був змушений викликати працівників міліції, які їх забрали та відвезли до лікарні, де освідчили на стан сп'яніння, а потім до відділення міліції. Здійснить кримінально-правову кваліфікацію.

4. Черниш перебував на посаді виконавчого директора ТОВ «Торговий дім «Каскад-Медікал», яке провадило господарську діяльність з оптової торгівлі лікарськими засобами. До ТОВ «Торговий дім «Каскад-Медікал» надійшли лікарські засоби «Коензим композитум», «Гепар композитум хеель», «Церебрум композитум Н», «Реструкта про інекціонес», «Момордика композитум». Вказані лікарські засоби зберігалися на складі товариства у ампульній формі в пакуваннях по 100 ампул в кожній. Черниш дав вказівку завідуючій аптечним складом організувати перепакування вказаних лікарських засобів, тобто розфасувати їх із 100 ампульної упаковки в 5-ти ампульну, нанести на коробки маркування щодо серії та терміну придатності, здійснити наклейку голограм та промаркувати коробки. Отримані лікарські препарати Черниш мав за мету реалізувати у подальшому через мережу аптечних закладів України. У рамках провадження на складському приміщенні ТОВ «ТД «Каскад-Медікал» було проведено обшук, в ході якого виявлено перелічені вище лікарські засоби, інструкції, пачки для лікарських засобів, обладнання для нанесення на пачки номеру серії та терміну придатності. Здійснить кримінально-правову кваліфікацію.

5. Орехов, відбуваючи покарання у виправній колонії, домовився із вільнонайманим працівником Корендовичем, який мав доступ у колонію, про придбання на волі та збут у колонії етамінал-натрію. Корендович звернувся до завідувача аптеки Турчина, який без рецепта на червоному бланку відпустив Корендовичу 90 конвалюот етамінал-натрію. Корендович передав їх у зоні колонії Орехову, який за гроші збув «товар» ув'язненому Вінтоняку. Той не лише сам вживав етамінал-натрій, а й давав його іншим ув'язненим. Від надмірного вживання цього препарату, перебуваючи під його сильною дією, Вінтоняк спричинив собі тяжкі тілесні ушкодження. Здійснить кримінально-правову кваліфікацію.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм. К.: Атіка, 2003. 224 с.
2. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів: підручник. К.: КНТ, 2007. 300 с.
3. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2009. 512 с.
4. Кваліфікація злочинів: Навч. посібник / За ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. К.: Істина, 2010. 430 с.
5. Устрицька Н. І. Кваліфікація повторності злочинів: монографія / Н. І. Устрицька. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 216 с.

6. Дорохіна Ю.А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 744 с.
7. Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції / О. В. Ус. Харків : Право, 2018. 368 с.
8. Основи кваліфікації злочинів : навч. посіб. / [М. І. Панов, І. О. Зінченко, О. О. Володіна та ін.] ; за заг. ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2019. 378 с.
9. Злочини проти власності: правова кваліфікація і методика розслідування / Хавронюк М. І., Дудоров О. О., Луцик В. В., Задоя К. П., Карчевський М. В. Київ: Дакор, 2019. 448 с.
10. Тетарчук І. В. Теорія кваліфікації злочинів. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К.: ЦУЛ, 2020. 104 с.
11. Андрушко А. В. Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи: монографія. Київ: Ваіте, 2020. 560 с.
12. Теоретичні основи кваліфікації кримінальних правопорушень: навч. посібник / І. М. Сопілко, С. Я. Лихова, О. П. Куліков. Тернопіль : Осадча Ю. В., 2022. 188 с.
13. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : у 2-х т. Т. 1 / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. [3-тє вид., перероб. та доп.]. К. : Алерта ; КНТ ; Центр учбової літератури. 2009. 964 с.
14. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : у 2-х т. Т. 2 / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. [3-тє вид., перероб. та доп.]. К. : Алерта ; КНТ ; Центр учбової літератури, 2009. 624 с.
15. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т.1 / за заг. ред. В. Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х.: Право, 2013. 376 с.
16. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т.2 / за заг. ред. В. Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х.: Право, 2013. 1040 с.
17. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: Злочини проти власності / За ред. М. І. Хавронюка. Київ : ВД «Дакор», 2017. 448 с.
18. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. [10-е вид., перероб. та доп.]. К. : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.
19. Кримінальний кодекс України. З постатейними матеріалами практики Європейського Суду з прав людини: наук.-практ. посіб. / уклад.: Туркот М. С., Столітній А. В., Шмаленя С. В., Снігар М. І. та ін.; за заг. ред. Столітнього А. В. К., Норма права, 2022. 1104 с.
20. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За заг. ред. Копотуна І. М. Київ: «К Н Т», 2023. 932 с.

Додаткова (до окремих тем)

До теми 2

1. Ободовський О. Про застосування нового закону про кримінальну відповідальність щодо триваючих злочинів. Право України. 2016. №2. С. 149-158.
2. Ободовський О. Способи законодавчого опису триваючих злочинів. Право України. 2016. №11. С. 227-235
3. Радутний О. Використання конструкції дієслів для визначення моменту закінчення злочину у кримінальному законі. Вісник Асоціації кримінального права України. 2016. №2.
4. Горностаї А. Деякі питання правового впливу на правомірну поведінку людини й регулювання її через систему вдосконалення норм про кримінальну відповідальність за замах на злочин. Право і суспільство. 2016. №6.
5. Горностаї А. Некоторые дискуссионные вопросы покушения на преступление. Юридичний науковий електронний журнал. 2016. №6. С. 175.
6. Плиська В. Відмежування поняття «незакінчений злочин» від інших суміжних понять. Порівняльно-аналітичне право. 2016. №4.

До теми 3

1. Абакумова Ю. До проблеми визначення поняття “співучасть у злочинах із спеціальним суб’єктом”. Держава та регіони. Серія: Право. 2016. №1. С. 33.
2. Вечерова Є. Співучасть як один із базових інститутів сучасного кримінального права. Право України. 2016. №10. С. 170-176
3. Полегенька О. Проблемні питання співучасті у військових злочинах. Юридичний науковий електронний журнал. 2016. №5. С. 93.
4. Саско О. Історія розвитку інституту співучасті на теренах становлення Української держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. 2016. Вип. 38. Т. 2.
5. Чешко А. Змішана форма співучасті: поняття, сутність та підходи до кримінально-правової кваліфікації. Актуальні питання публічного та приватного права. 2016. №1. С. 111.
6. Зінов’єва І. Діяння виконавця як наслідок сукупних діянь співучасників. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. №2. С. 147-157.
7. Зінов’єва І. Опосередкований виконавець злочину: поняття та види. Питання боротьби зі злочинністю. 2016. Вип. 31. С. 197-213.
8. Orlovskiy R. Види співучасників. Visegrad Journal on Human Rights. 2016. №5/2. С.121.
9. Міняйло Н. Міжнародні стандарти у визначенні організованої злочинності. Visegrad Journal on Human Rights. 2016. №3. С. 124.
10. Міняйло Н. Співвідношення понять організованої та групової злочинності. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2016. №2. Ч. 2.
11. Міняйло Н. Визначення сутності сучасної організованої злочинності в Україні. Jurnalul juridic național: teorie și practică (Национальный юридический журнал: теория и практика). 2016. №5. С. 160.
12. Міхалска-Варіас А. Визначення організованої злочинності і боротьба з нею за кримінальним законодавством Республіки Польща. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2016. №4. С. 178-184.
13. Айдинян А. Врахування фактичної помилки щодо вчинення злочину у співучасті (на прикладах інсценування умисного вбивства). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. 2016. Вип. 36. Т. 2. С. 72.
14. Загодіренко П. Екссес виконавця: кримінально-правова характеристика та правила кваліфікації. Jurnalul juridic național: teorie și practică (Национальный юридический журнал: теория и практика). 2016. №6. Т. 2. С. 111.
15. Кваша О., Цибулін Т. Підстави кримінальної відповідальності пособника з позицій теорії співучасті у злочині. Історико-правовий часопис. 2016. №1. С. 142-147.
16. Цибулін Т. Кримінальна відповідальність пособника за законодавством зарубіжних держав. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2016. №1.

До теми 4

1. Дячкін О. Множинність злочинів як критерій суспільної небезпечності. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2016. №2. С. 188.
2. Федорак Л. Кримінально-правова політика визначення множинності злочинів у період Київської Русі та її феодальної роздробленості. Слово Національної школи суддів України. 2016. №1. С. 87.
3. Коренюк А. Зарубіжний досвід співпраці органів пробації з релігійними організаціями у сфері запобігання рецидивним злочинам неповнолітніх. Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2016. №1. С. 167.
4. Лагоцька В. Запобігання жіночій рецидивній злочинності: окремі пенітенціарні проблеми. Правова держава. 2016. Вип. 27. С. 569.

5. Лагоцька В. Історична генеза дослідження проблеми жіночої рецидивної злочинності в кримінологічній науці. Прикарпатський юридичний вісник. 2016. Вип. 1. С. 205-209.

6. Палій М., Коренюк А. Нормативно-правове забезпечення взаємодії органів пробації з релігійними організаціями у запобіганні рецидивним злочинам неповнолітніх. Порівняльно-аналітичне право. 2016. №1.

7. Телефанко Б. Шляхи удосконалення норм про рецидив злочинів за Кримінальним кодексом України. Юридичний науковий електронний журнал. 2016. №4. С. 183.

До теми 7

1. Катеринчук К. Особливості злочинів проти здоров'я особи, що вчиняються на замовлення. Судова апеляція. 2016. №1. С. 46-51.

2. Новікова К. Деякі питання караності злочинів проти життя та здоров'я особи. Вісник Асоціації кримінального права України. 2016. №2.

3. Тацій В., Борисов В. Злочини проти життя. Вісник Асоціації кримінального права України. 2016. №1.

4. Харь І. Суб'єкт злочинів проти життя особи: проблеми теорії і практики. Юридична наука. 2016. №4. С. 144-163.

5. Харь І. Суб'єкт злочинів проти здоров'я особи: проблеми теорії і практики. Юридична наука. 2016. №5. С. 46.

6. Лопашук Д. Відмежування злочину умисне вбивство, вчинене на замовлення, від суміжних злочинів. Юридична наука. 2016. №6. С. 29.

7. Сомарчук М. Диференціація кримінальної відповідальності за вбивство, поєднане з іншими злочинами. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2016. №1. С. 358

8. Сомарчук М. Проблемні аспекти поняття умисного вбивства, поєданого зі звалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом. Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»). 2016. №1. Т. 4. С. 43.

9. Старко О. Час як обов'язкова ознака складу умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Історико-правовий часопис. 2016. №1. С. 173-177.

10. Чепура Ю. Визначення об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 117 КК України (умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини). Актуальні питання публічного та приватного права. 2016. №1. С. 107.

11. Груздь О. Спосіб учинення умисного вбивства в разі перевищення меж необхідної оборони. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2016. №2.

12. Глушков В. Вбивство через необережність. Вісник Асоціації кримінального права України. 2016. №1.

13. Байда А. До питання кримінальної відповідальності за калічення жіночих статевих органів. Вісник Асоціації кримінального права України. 2016. №2.

14. Алієва О. Проблеми притягнення до кримінальної відповідальності пластичних хірургів. Правова держава. 2016. №22. С. 111.

15. Гринь О. Кримінально-правова характеристика об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 131 КК України. Юридична наука. 2016. №2. С. 31-41.

16. Гринь О. Характеристика суб'єкта злочину «Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної хвороби». Visegrad Journal on Human Rights. 2016. №2/1.

17. Гринь О. Характерні особливості встановлення ознак суб'єктивної сторони злочину «неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної хвороби». Правова держава. 2016. №21. С. 206.

18. Зубець Ю. Об'єктивна сторона злочину ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, передбачена ч. 1 ст. 136 КК України. Юридична наука. 2016. №2. С. 60-83.

19. Зубець Ю. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки злочину ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. *Юридична наука*. 2016. №4. С. 65-85.
20. Зубець Ю. Суб'єкт злочину ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. *Юридична наука*. 2016. №8. С. 25.
21. Бандурка І. Об'єкт неналежного виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей. *Право.ua*. 2016. №2. С. 114.
22. Бандурка І. Об'єкт неналежного виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей. *Верховенство права*. 2016. №3. С. 111.
23. Стецик Б. Кримінально-правова характеристика діяння при здійсненні незаконної лікувальної діяльності. *Верховенство права*. 2016. №2. С. 94.
24. Стецик Б. Спосіб учинення незаконної лікувальної діяльності. *Jurnalul juridic național: teorie și practică* (Национальный юридический журнал: теория и практика). 2016. №3. С. 194.

До теми 8

1. Дорохіна Ю. До визначення корисливого мотиву у злочинах проти власності. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. Серія: Право та державне управління. 2015. №1-2. С. 104.
2. Дорохіна Ю. Електронні гроші та криптовалюти як предмет злочинів проти власності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. №3. С. 46.
3. Панов М., Олійник П. Предмет злочинів проти власності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. №2.
4. Панов М., Олійник П. Злочини проти власності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. №2.
5. Харь І. Теоретичні і прикладні проблеми суб'єкта злочинів проти власності. *Юридична наука*. 2016. №9. С. 69-98.
6. Волощук А. Кримінально-правова оцінка незаконного вилучення чужих коштів шляхом використання викраденої банківської платіжної картки. *Актуальні питання публічного та приватного права*. 2015. №3. С. 158.
7. Паламарчук К. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки складу розбою за Кримінальним кодексом України: проблемні питання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. №2.
8. Сухацький Р. Умови і проблеми відмежування розбою від кримінальних правопорушень із суміжним складом злочину та особливості його кваліфікації. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. №3. С. 176-181.
9. Гринишин О. Розмежування «вимагання» із суміжними складами злочинів, що посягають на свободу договору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер.: Право. 2016. Вип. 41. Т. 2.
10. Тертична А. Особливості об'єктивної сторони вимагання (ст. 189 КК України). *Часопис Київського університету права*. 2016. №2. С. 407.
11. Валькова Є., Костира Н. Щодо суб'єктивної сторони шахрайства. *Актуальні питання публічного та приватного права*. 2015. №1. С. 100.
12. Клочко А., Єременко А. Шахрайство з використанням банківських платіжних карток. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. №1.
13. Книженко О. Актуальні питання відмежування шахрайства від суміжних злочинів. *Вісник прокуратури*. 2016. №3. С. 81.
14. Соловійова А. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за шахрайство, вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки. *Юридична наука*. 2016. №8. С. 90.
15. Мовчан Р. Кримінальна відповідальність за порушення прав на землю за законодавством України та країн СНД: порівняльно-правовий аналіз. *Jurnalul juridic național: teorie și practică* (Национальный юридический журнал: теория и практика). 2016. №4. С. 172.
16. Беніцький А. Суб'єктивні ознаки придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом. *Юридичний бюлетень*. 2015. Вип. 1. С. 55-62.

До теми 9

1. Грень Р. Виявлення ознак злочинів у сфері обігу наркотичних засобів. *Jurnalul juridic național: teorie și practică* (Национальный юридический журнал: теория и практика). 2016. №5. С. 151.
2. Музика А. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. №2.
3. Горбаченко П. Шляхи вдосконалення предмета контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2016. №2. Т. 2.
4. Горбаченко П. Способи приховання контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер.: Право. 2016. Вип. 37.
5. Мельник О. Щодо проблем протидії контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. Серія: Право та державне управління. 2015. №3-4. С. 83.
6. Пильник В. Контрабанда наркотичних засобів: кримінально-правова характеристика та запобігання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер.: Право. 2016. Вип. 41. Т. 2.
7. Ведмідський О. Проблеми визначення в судовій практиці критеріїв розмежування збуту і посередництва в придбанні наркотичних засобів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. №1. С. 290.
8. Давидова М. Кримінально-правова характеристика схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. №4.
9. Коваленко І. Фальсифіковані лікарські засоби: загальнотеоретичне дослідження поняття. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. №2.
10. Коваленко І. Проблеми кваліфікації фальсифікації лікарських засобів або обігу фальсифікованих лікарських засобів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 4. С. 97.